

Augusztus 10. Szent Lőrinc

Szent Lőrinc életéről semmi, haláláról is csak néhány megbízható történeti adat maradt ránk. II. Sixtus pápa diakónusa volt, ennek halála után az egyház kincseit rajta követelték: a szegényeket vezette a bíró elé. Tűzhalálra ítélték, elevenen sütötték meg († 258). A máglyán siratta a bűnös világot, könnyek csordultak ki a szeméből. Nyilván innen van, hogy a névünnepe táján hulló csillagokat az óangol néphagyomány Szent Lőrinc könnyei néven is emlegeti.

Egy hagyomány nagyon fontos történeti adatokat őriz: Egészen a IV. század elejéig követni lehet visszafelé azt, hogy Rómában Lőrinc ünnepét augusztus 10-én ülték meg, és vértanúsága helyét a Via Tiburtina mellett tisztelték. E helyen már Nagy Konstantin bazilikát építtetett, és a templom hamarosan keresett zarándokhellyé vált. Ma is a hét római főtemplom közé számolják. Ezt a két adatot tehát - halála dátumát és a vértanúság helyét - mint megbízható történeti adatot kell elfogadnunk.

Lőrinc mint diakonus különösen gondot viselt a szegényekre és a betegekre. Maga is mosta a szegények lábát, és rendszeresen osztott közöttük alamizsnát.

Lőrinc hosszú időn át a leginkább tisztelt szentek közé tartozott. Amikor I. Ottó császár 955-ben Augsburg mellett Lech mezején győzelmet aratott a kalandozó magyarok felett, éppen augusztus 10-e, azaz Szent Lőrinc ünnepe volt, ezért tisztelete nagyon fellendült német földön.

Lőrinc nevéről a Legenda Aurea nyomán az Érdy-kódex így elmélkedik: *Bódogságus Szent Lőrinc méltán nevezteték ez nemes vitézlő nevezettel mint Krisztus Jézusnak jeles és bajvívó erős vitéze, imez hét okáért. Elészer, miképpen az borostyán soha meghervad, de koronkéd zöld, azonképpen Szent Lőrinc vitéz mind holtig testében, lelkében szeplőtelen tisztaságot és szüzességet tart. Másodszor az borostyán nagy illatú ő virágzásának idején. Azonképpen Szent Lőrinc vitéz nagy szép illatú példát hagyja ő ifjúságának virágzatjában: az szent hitben és türelemben való erősséget. Harmad jószága az borostyánnak, hogy követ megtör emberben, azonképpen Szent Lőrinc vitéz megtöré emberekben az kemény szíveket ő szent prédikálásának ereivel. Negyed jószága, hogy siketőknek használ. Azonképpen Szent Lőrinc vitéz nagy sokaknak megépöjté hallását az igazságnak kijelentésével. Ötöd jószága, hogy mennyűtéstől nem fél, azonképpen Szent Lőrinc vitéz megoltalmazá az ő ájotatus szolgálait az erek kárhozatnak félelmétől. Hatod, mert az borostyán vitézködésnek diadalma és koronája, azonképpen Szent Lőrinc vitéz méltán nevezteték ezen nevön, mert ő lén az nagy erős vitéz, ki mind lelki, mind testi, mind ezvilági hatalmas ellenségít meggyőzé. A hetedik ok elmaradt.*

Lőrincet a középkorban részben legendája nyomán, részben nevének értelmezéséből támadt megfontolások alapján védőszentül tisztelték a szegények, a könyvtárosok (mert az Egyház könyveinek is ő volt a gondviselője), a tűzoltók és a tűzzel dolgozó pékek, cukrászok. Oltalmul hívták égési sebekről, lázról, zsábáról és szemfájásról. Ünnepe a parasztságnál, gazdasági és időjárási emlékeztető nap.

E kiterjedt képzetkörnek a mi néphagyományunkban már csak töredékei élnek. Templomtitulusaink, ikonográfiai maradványaink azonban Lőrinc hajdani hazai tiszteletének virágzásáról és nyilvánvalóan európai kultuszösszefüggésekről tanúskodnak.

Lőrinc napját Szent László törvénye a kötelező ünnepek közé sorozza, középkori misekönyveink számontartják. Feltűnő azonban, hogy egyik, XIV. századból származó pozsonyi misekönyvünk e napon Ezeiel prófétáról emlékezik meg, pedig a városnak ebben az időben már Lőrinc-temploma is volt.

Lőrinc nevére szentelt legrégebb egyházunk az esztergomi plébániatemplom (1008? 1202). Ezt követi Pozsony (1311), Pápóc (1363). Hájszentlőrinc (1436) a premontreieké volt. A pálosok leghíresebb kolostora Budaszentlőrinc (1304): Lőrinc pálos rendfőnök a maga védőszentjéről nevezte el. A magyar későgótika remekműve volt. Nagy Lajos és Mátyás király itt talált lelki magányra, pihenésre.

Lőrincet ott látjuk Bakabánya (Pukanec, 1490), Bártfa (1460, 1505, 1524), Csegöld (1491), Dubrava (Liptó, 1510), Kassa (1440), Malompatak (Mlynica, 1480), Nagyekemező (Prostea Mare, 1480), Szászbogács (Bagaciu, 1518), szárnyasoltárain, rendszeren István vértanú társaságában. *Dicsőséges Szent Lőrinc* – írja tovább az Érdy-kódex – *Szent István protomártírnak utána mind az több szent mártiroknál első helyet tart, hit megbizonyítja ez négy okokkal. Elészer ő mártiromság szenvedésének helyes voltával, mert Rómában szenvedett olyan fővárosban. Másod, mert ő prédikálásának okáért szenvedett. Harmad, mert szent alamizsnának osztogatásáért szenvedett. Negyedszer, az nagy mártiromság szenvedésének fölötté való méltóságáért, kit ellyen nagy tisztóséggel ül Anyaszentegyház mindez széles világon, mind ő bőjtivel; ki egyéb mártiromoknak nem lelettetik.*

Káposztafalva (Hrabušovce) középkori Lőrinc-templomának főoltára (1516) a patrónus életét jellemző módon Jézus kínszenvedésével együtt ábrázolja: 1. szétosztja az egyház kincseit, 2. kíntatása, 3. Sixtus pápával Decius császár előtt, 4. vértanúsága, 5. Krisztus Kaifás előtt, 6. Ecce homo, 7. Pilátus előtt, 8. kereszthordozás, 9. Olajfák hegye, 10. töviskoronázás, 11. ostromozás, 12. Kálvária.

A máig álló pozsonyi Lőrinc-kapu – hajdanában (1495) a szent képével – nyilván tűzvész elleni fogadalom emléke.

Lőrincnek oltármestersége volt Körmöcbánya (1423), Gyulafehérvár (1451), Győr (1472), Esztergom (1479) templomaiban.

Faszobrai: Bártfa (Erazmus-oltár, 1505), Busóc (Bušovce, 1520), Dobronya (Dobronivá, 1519), Káposztafalva (főoltár István vértanú és magyar szentek társaságában, 1516), Necpál (Necpaly).

A középkor végén Lőrinc a körmöcbányai vargáknak, továbbá a lőcsei paszományosoknak volt céhpatrónusa. Lehetséges, hogy a tiszteletére szentelt és még a XVIII. század végén is meglévő lőcsei Lőrinc-kápolna az övék volt. Itt említjük meg, hogy Melich János Lőcse város nevet a Lőrinc keresztnévből magyarázza. A barokk időkben Lőrinc a szegedi tímárcéh védőszentje. Mindezeknek a mesterségeknek alig van a szent életével kapcsolata, a céhünnep tehát inkább a tisztas naphoz fűződik.

Országszerte számos templomnak Lőrinc a védőszentje.

Lőrinc vértanú eleven tiszteletére vall, hogy nemcsak kereszt-, hanem számos származékban családnévként is elterjedt: Lőrincz, Lőrinczy, Lőrincze, Lőrik, Lőri, Lőkös, Lős, Lőcs, Lök, Székelyföldön archaikus alakban Lárencz, Laurincz.

A helynevek nyilván még középkari patrocíniumok maradványai: Szentlőrinc (Baranya, Győr), Szentlőrincke (Lorinčík), Sárszentlőrinc (Fejér), Zalaszentlőrinc, Koháryszentlőrinc (Kecskemét mellett), Szentlőrinctáplánfa, Szentlőrincskáta (Pest, 1473), Nyárádszentlőrinc, Szepesszentlőrinc (Borutovce). Elenyészett Borsodszentlőrinc (1330, Bodrog), Szentlőrincváralja (1459, Valkó), Okriszentlőrinc (1235).

A Lőrinc alakjához, illetőleg napjához fűződő ismert hiedelmek mind naptári jellegűek. A csíki Negyedfélmegye havasán a fűvet a múlt században Lőrinc napján kezdték kaszálni. A szegedi nép szerint Lőrinc után a fa abban az esztendőben már nem fejlődik tovább. A göcseji Lendvavásárhelyen úgy tartják, ha Lőrinc napján bőven esik, és még a kerékvágásban is megáll az eső, akkor sok bor lesz. Amelyik kígyó Lőrinc napján nem bújik el, az már nem akar megmaradni: kerékvágásba fekszik, hogy ott pusztuljon el. Lőrinc után már veszélyes a folyóban fürödni, mert a víz hideg. Országszerte ismeretes tréfás szentencia, hogy Lőrinc belepiszkít a sárgadinnyébe, ezentúl tehát már nem jó fogyasztani.

Hőgyész német szőlősgazdái fogadalomból nem dolgoznak a hegyen ezen a napon, hogy Lőrinc tartsa távol a jégverést.

Katona Lajos említi, de forrását nem idézi, hogy Lőrinc a köleskása patrónusa.

Etes palóc faluban a lányok, menyecskék a Lőrinc vértanú napját követő vasárnap valami vörös ruhadarabokat öltenek magukra.

Irodalom:

Augusztus 10. Szent Lőrinc

Írta: Benedek Csaba

2012. augusztus 10. péntek, 19:03 - Módosítás: 2020. április 06. hétfő, 12:38

[B´lnt S´ndor ÜNNEPI KALEND´RIUM II. Szent Istv´n T´rsulat, Budapest, 1977. 168-171.](#)

<http://www.katolikus.hu/szentek/szent123.html>